

Sygn. akt II UK 59/19

POSTANOWIENIE

Dnia 25 lutego 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z wniosku Z. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w P.
o podleganie ubezpieczeniu społecznemu,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 25 lutego 2020 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 12 września 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 12 października 2015 r. nr (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. stwierdził, iż Z. S. z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności: 1. podlegał obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu w okresie od 1 stycznia 1999 r. do 28 lutego 2015 r.; 2. nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od dnia 1 marca 2015 r.; 3. podlegał dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu we wskazanych w decyzji okresach; 4. nie podlegał dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu we wskazanych w decyzji okresach; 5. podstawy wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne: emerytalne i wypadkowe, na Fundusz Pracy, na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe i na ubezpieczenie zdrowotne za okres od 01/2010 r. do 01/2013 r. wynoszą kwoty wskazane w sentencji decyzji.

W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że Z. S. zgłaszał się do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności w okresach od 1 stycznia 1999 r. do 31 grudnia 2009 r. i od 1 lutego 2013 r. do 28 lutego 2015 r., a od dnia 1 marca 2015 r. pobiera on emeryturę. W okresie od 1 stycznia 2009 r. do 31 stycznia 2013 r. ubezpieczony podlegał ustawodawstwu polskiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych. Z kolei analiza wpłat składek na ubezpieczenia społeczne, w tym na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe, prowadzi do wniosku, że Z. S. podlegał dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu we wskazanych w punkcie 3 decyzji okresach.

Z. S. odwołał się od powyższej decyzji, wskazując że w okresie od 1 stycznia 2010 r. do 31 grudnia 2012 r. był zatrudniony u pracodawcy brytyjskiego i świadczył pracę na terenie Wielkiej Brytanii, gdzie podlegał ubezpieczeniom społecznym.

Sąd Okręgowy - Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w P. wyrokiem z dnia 28 marca 2017 r., sygn. akt: VII U (...), oddalił odwołanie i zasądził od odwołującego na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w P. kwotę 180 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołujący podlegał obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności w okresie od 1 stycznia 1999 r. do 28 lutego 2015 r., tak jak wskazano w pkt 1 zaskarżonej decyzji. Ubezpieczeniom tym odwołujący nie podlega dopiero od dnia 1 marca 2015 r., gdyż od tego dnia pobiera on emeryturę (art. 9 ust. 5 ustawy systemowej). Jednocześnie odwołujący nie kwestionował wskazanych przez ZUS w pkt 3 i 4 zaskarżonej decyzji okresów podlegania i niepodlegania dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu z tytułu prowadzenia działalności. Okresy te ustalone zostały, w oparciu o analizę wpłat składek na to ubezpieczenie.

Odwołujący nie kwestionował określonych przez ZUS podstaw wymiaru składek za okres od stycznia 2010 r. do stycznia 2013 r. (pkt 5 decyzji). W ocenie Sądu I instancji również te podstawy zostały ustalone zgodnie z cytowanymi wyżej normami.

Apelację od wyroku w całości złożył odwołujący Z. S. , zarzucając błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku, a polegający na przyjęciu przez Sąd, że odwołujący w okresie od 1 stycznia 2010 r. do 31 grudnia 2012 r. nie był zatrudniony u pracodawcy brytyjskiego, a tym samym nie podlegał ubezpieczeniom społecznym na terenie Wielkiej Brytanii.

Wskazując na ten zarzut pełnomocnik odwołującego wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, a ponadto zasądzenie od organu ZUS na rzecz odwołującego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego odwołującego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 12 września 2018 r. Sąd Apelacyjny w (...), sygn. akt III AUa (...), w punkcie 1. oddalił apelację; w punkcie 2. zasądził od odwołującego się Z. S

na rzecz pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w P. kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji zasadnie przyjął, iż Z. S. nie wykazał w niniejszym postępowaniu, aby w spornym okresie, miał podlegać ubezpieczeniom społecznym w Wielkiej Brytanii z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę zawartej z brytyjskim pracodawcą.

Odwołujący nie przedłożył bowiem żadnego dokumentu urzędowego - formularza E -101 (A1) potwierdzającego fakt podlegania ustawodawstwu brytyjskiemu w okresie od 1 stycznia 2010r. do 31 grudnia 2012 r., a mógł to być jedyny dowód na podnoszoną okoliczność. W świetle powyższego, Sąd drugiej instancji za bezzasadny uznał zarzut apelującego, iż Sąd Okręgowy błędnie ocenił złożone przez odwołującego umowy o pracę z pracodawcą brytyjskim oraz nie dokonał w sprawie wszelkich czynności dowodowych, albowiem nie zwrócił się do brytyjskich pracodawców odwołującego - celem ustalenia czy odwołujący był u nich faktycznie zatrudniony.

Sąd Okręgowy tymczasem, nie miał kompetencji do samodzielnego ustalenia, czy ważny jest stosunek prawny, z którego odwołujący wywodzi podleganie ubezpieczeniom społecznym w innym państwie. Przeciwnie, był

związany stanowiskiem brytyjskiej instytucji ubezpieczeniowej wyrażonym w piśmie z dnia 13 maja 2016 r. w przedmiocie niepodlegania odwołującego ubezpieczeniom społecznym na terytorium Wielkiej Brytanii i tak też zasadnie przyjął w niniejszym postępowaniu.

Skoro natomiast w spornym okresie nie było przerwy w prowadzonej przez odwołującego w Polsce, pozarolniczej działalności gospodarczej, to wobec braku dowodu na wyłączenie odwołującego spod ustawodawstwa polskiego z uwagi na wykonywanie jednocześnie pracy najemnej na terenie innego państwa członkowskiego i podleganie ubezpieczeniom społecznym z tego tytułu, słusznie Sąd pierwszej instancji uznał, iż w okresie od 1 stycznia 2010 r. do 31 grudnia 2012 r. odwołujący podlegał ustawodawstwu polskiemu z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej.

Od powyższego wyroku powód złożył skargę kasacyjną. W uzasadnieniu przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania powołał się na przesłankę oczywistej zasadności skargi kasacyjnej określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. W ocenie skarżącego Sąd Apelacyjny w (...) nie rozważył w ogóle kwestii jakemu ustawodawstwu winien podlegać odwołujący w okresie od 1 stycznia 2010 r. do 31 grudnia 2012 r., kiedy to wykonywał pracę najemną na terenie Wielkiej Brytanii, jednocześnie od 1 stycznia 2010 r. odwołujący wyrejestrował się z obowiązkowych ubezpieczeń społecznych w Polsce z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności. Odwołujący na potwierdzenie swego zatrudnienia w Wielkiej Brytanii przedłożył umowę o pracę oraz potwierdzenia wypłaty wynagrodzeń, z których wynikało, że pracodawca brytyjski odprowadzał ubezpieczenie społeczne. Sąd Apelacyjny nie wziął pod uwagę treści art. 16 ust. 4 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) NR 987/2009 z dnia 16 września 2009 r., z którego wynika, że w kwestiach spornych, takich jak w wypadku odwołującego, prawo polskie winno zostać określone na mocy porozumienia pomiędzy Polską, a Wielką Brytanią uwzględniającego art. 13 ust. 1 b rozporządzenia podstawowego tj. rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r., co w sprawie Z. S. nie nastąpiło.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie (1) występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Jeżeli przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest twierdzenie skarżącego, że skarga jest oczywiście uzasadniona, powinien on w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta „oczywistość” i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007). Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274). Przy czym podkreślić należy, że w judykaturze podkreśla się, iż przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia

2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). Ma to szczególne znaczenie w sytuacji, w której oczywista zasadność skargi kasacyjnej miałyby polegać na oczywistym naruszeniu przepisów procesowych, gdyż, stosownie do art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., skargę można oprzeć na naruszeniu przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Skarżący więc musi wykazać, że następstwa wytkniętej w skardze wadliwości postępowania i orzekania były tego rodzaju (bądź skali), iż kształtowały one lub współkształtowały treść kwestionowanego w sprawie orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 lutego 1997 r., I CKN 57/96 - OSNC 1997 nr 6-7, poz. 82; z dnia 24 października 2006 r., II PK 38/06, LEX nr 950620 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 marca 2006 r., I CSK 63/05, LEX nr 179971; z dnia 5 grudnia 2007 r., II PK 103/07, LEX nr 863973; z dnia 16 czerwca 2011 r., III UK 213/10, LEX nr 950436).

Skarżący wymagań tych nie spełnił, gdyż nie zawarł w skardze wymaganego wywodu, ograniczając się do lakonicznego stwierdzenia, iż Sąd Apelacyjny nie wziął pod uwagę treści art. 16 ust. 4 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) NR 987/2009 z dnia 16 września 2009 r., z którego wynika, że w kwestiach spornych takich jak w wypadku odwołującego prawo polskie winno zostać określone na mocy porozumienia pomiędzy Polską a Wielką Brytanią uwzględniającego art. 13 ust. 1 b rozporządzenia podstawowego tj. rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. Skarżący wskazywał ponadto, że od dnia 1 stycznia 2010 r. wyrejestrował się z ubezpieczeń społecznych w Polsce z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności oraz przedłożył umowę o pracę oraz potwierdzenie zapłaty wynagrodzeń przez pracodawcę brytyjskiego.

Takie sformułowania dotyczące naruszenia przytoczonych przepisów prawa materialnego wyraźnie przemawiają za tym, że nie są to zarzuty co do prawa, lecz co do faktów. W obowiązującym stanie prawnym Sąd Najwyższy nie jest uprawniony zaś do badania prawidłowości zarówno ustaleń faktycznych, jak i oceny dowodów, dokonanych przez sąd drugiej instancji. O ile bowiem ten ostatni również jest "sądem faktu" i w myśl ogólnie niekwestionowanych zapatrywań orzecznictwa

oraz doktryny kontynuuje postępowanie merytoryczne (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 13 kwietnia 2000 r., III CKN 812/98, OSNC 2000 nr 10, poz. 193; z dnia 5 lutego 2006 r., IV CK 384/05, niepublikowany; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2002 r., III CZP 62/02, Biul. SN 2003 nr 3, s. 14), o tyle Sąd Najwyższy jako "sąd prawa", rozpoznając nadzwyczajny środek odwoławczy w postaci skargi kasacyjnej, jest związany ustalonym stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Związanie to wyklucza nie tylko przeprowadzenie w jakimkolwiek zakresie dowodów, lecz także badanie, czy sąd drugiej instancji nie przekroczył granic swobodnej ich oceny. Ustrojową funkcją Sądu Najwyższego jest sprawowanie nadzoru judykacyjnego, w tym zapewnianie jednolitości orzecznictwa sądów powszechnych. Z tego punktu widzenia każdy zarzut skargi kasacyjnej, który ma na celu polemikę z ustaleniami faktycznymi sądu drugiej instancji, chociażby pod pozorem błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania określonych przepisów prawa materialnego, z uwagi na jego sprzeczność z art. 398³ § 3 k.p.c. jest *a limine* niedopuszczalny (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 12 czerwca 2006 r., IV CSK 100/06, niepublikowane.; z 10 sierpnia 2006 r., V CSK 211/06, niepublikowane). Inaczej rzecz ujmując, z powołaniem się na podstawę kasacyjną z art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. nie można zwalczać prawidłowości ustaleń faktycznych (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 1997 r., II CKN 18/97, OSNC 1997 nr 8, poz. 112). Tym samym, nie ma żadnej możliwości uznania, że skarga kasacyjna mogłaby być uznana za oczywiście uzasadnioną z powodu naruszenia przepisów prawa materialnego, które to zarzuty miałyby prowadzić do podważenia przyjętej przez Sąd drugiej instancji podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, jak to czyni skarżąca we wniosku o przyjęcie skargi w niniejszej sprawie do rozpoznania.

Niezależnie od powyższych stwierdzeń, należy zauważyć, że postępowanie wytyczone przez art. 16 tego rozporządzenia zostało ukształtowane w inny sposób niż uważa skarżący. Z treści uzasadnienia skargi kasacyjnej wynika bowiem, że kwestionuje on istnienie porozumienia instytucji ubezpieczeniowych – polskiej i brytyjskiej, względem okresu jego zatrudnienia w Wielkiej Brytanii, twierdząc, że za takie porozumienie nie można uznać pisma instytucji brytyjskiej z dnia 13 maja 2016 r., które ma charakter informacyjny. Tymczasem ustawodawca unijny, nie

nadał „wspólnemu porozumieniu”, o którym mowa w art. 16 ust. 4 rozporządzenia wykonawczego, jakiejś instytucjonalnej formy. Może ono polegać na poinformowaniu przez instytucję właściwą miejsca świadczenia pracy najemnej o swoim stanowisku odnośnie do nieistnienia ważnego tytułu do ubezpieczenia społecznego na terytorium jej państwa; wydaniu przez instytucję właściwą miejsca zamieszkania decyzji w indywidualnej sprawie (o charakterze tymczasowym - w trybie art. 16 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego) o stosowaniu ustawodawstwa krajowego i zaakceptowaniu tej decyzji przez instytucję właściwą miejsca świadczenia pracy przez niewniesienie zastrzeżeń - art. 16 ust. 3 *in fine* rozporządzenia wykonawczego (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2017 r., I UK 456/16, LEX nr 2352167 oraz powołane wcześniej postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 września 2016 r., I UZ 14/16, LEX nr 2153430).

Należy dodać, że w sytuacji, gdy obie instytucje właściwe dojdą do wspólnego porozumienia, to ono ma decydujące znaczenie dla ustalenia ustawodawstwa właściwego, gdyż przepisy art. 13 ust. 2 i 3 rozporządzenia podstawowego mają na celu wyeliminowanie podwójnego (lub wielokrotnego) ubezpieczenia w różnych państwach członkowskich albo zapobieżenie sytuacji, w której dana osoba nie będzie podlegała żadnemu ustawodawstwu, a nie ustalenie ubezpieczenia korzystnego dla zainteresowanego (ze względu na wysokość składek). Zatem, z punktu widzenia ustalenia ustawodawstwa w trybie art. 16 rozporządzenia wykonawczego istotne jest, aby w jego wyniku zainteresowany został objęty ubezpieczeniem tylko w jednym państwie członkowskim. Wprawdzie odbywa się to z uwzględnieniem przepisów rozporządzenia podstawowego zawierającego normy kolizyjne, ale nie oznacza to, że zainteresowany może w oparciu o nie kwestionować przed organem jednego państwa członkowskiego (miejsca zamieszkania) wspólne porozumienie, a właściwie weryfikować stanowisko zajęte przez drugie państwo członkowskie (miejsca wykonywania pracy najemnej) o nieistnieniu w tym państwie ważnego tytułu ubezpieczenia, żądając ustalenia wybranego przez siebie ustawodawstwa.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy doszedł do wniosku, że skarżący nie zdołał wykazać, że zachodzi potrzeba merytorycznego rozpoznania

jego skargi kasacyjnej. Dlatego też, opierając się na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji swojego postanowienia.